УДК 37.018.43=03.111=161.2

Богдан ШУНЕВИЧ,
доктор педагогічних наук,
декан гуманітарного факультету,
завідувач кафедри іноземних мов та технічного перекладу
Львівського державного університету безпеки життєдіяльності

СУЧАСНИЙ СТАН ПІДГОТОВКИ ПЕРЕКЛАДАЧІВ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ ЛІТЕРАТУРИ В УКРАЇНІ

У статті представлено аналіз стану підготовки перекладачів науково-технічної літератури у вітчизняних навчальних закладах, зокрема у Львівському державному університеті безпеки життєдіяльності. Дослідження здійснено на основі інформації, розміщеної на веб-сторінках кафедр перекладу п'яти вищих навчальних закладів України.

Ключові слова: *перекладач науково-технічної літератури, теорія і практика перекладу.*

В статье представлен анализ состояния подготовки переводчиков научно-технической литературы в отечественных учебных заведениях, в частности во Львовском государственном университете безопасности жизнедеятельности. Исследование осуществлено на основе информации, размещенной на веб-страницах кафедр перевода пяти высших учебных заведений Украины.

Ключевые слова: *переводчик научно-технической литературы, теория и практика перевода.*

In the article an analysis of training possibilities of sci-tech literature translators at home educational establishments and especially at Lviv State University of Life Safety is provided. The investigation is carried out on the basis of information revealed on Web-pages of translation departments of five Ukrainian higher schools.

Key words: *sci-tech literature translator, theory and practice of translation.*

За роки незалежності України у провідних вітчизняних ВНЗ були створені кафедри теорії і практики перекладу (далі – ТПП) для підготовки перекладачів, які б володіли українською та іноземними мовами на високому рівні, зокрема навиками письмового й усного двостороннього перекладу та термінологією певної галузі науки або техніки.

У деяких ВНЗ України вже створено ряд спеціалізованих кафедр технічного, військового та інших видів фахового перекладу, які передусім орієнтуються на обслуговування конкретних організацій, міністерств і відомств.

Проведене нами дослідження, що представлене в статті «Центри підготовки перекладачів технічної і військової літератури в Україні», дало можливість умовно поділити кафедри підготовки перекладачів в Україні таким

чином: 1) кафедри ТПП класичних університетів, що надають універсальну підготовку для роботи з різними видами перекладу; 2) кафедри спеціалізованого технічного, військового та інших видів фахового перекладу; 3) кафедри іноземних мов, що пропонують ґрунтовну мовну підготовку, забезпечують вільне володіння іноземною мовою професійного спрямування й кваліфіковане виконання письмового та усного перекладу [1, с. 45-49].

Мета статті – здійснити аналіз стану організації підготовки перекладачів науково-технічної літератури кафедрами перекладу у вітчизняних технічних та воєнізованих ВНЗ [2-5], зокрема у Львівському державному університеті безпеки життєдіяльності (ЛДУ БЖД) [6].

Матеріалами для дослідження слугували веб-сторінки кафедр теорії і практики перекладу політехнічних (Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут», Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут», Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу) та воєнізованих ВНЗ (Національного авіаційного університету та Львівського державного університету безпеки життєдіяльності).

На прикладі вищезазначених вітчизняних ВНЗ детальніше розглянемо стан підготовки перекладачів науково-технічної літератури в Україні. Провідними центрами підготовки перекладачів є ***кафедри теорії, практики та перекладу окремо англійської, французької і німецької мов факультету лінгвістики*** (далі – ФЛ) Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут". Означений факультет був заснований у 1995 році «з метою підготовки висококваліфікованих перекладачів широкого профілю, підвищення якості підготовки з іноземних мов студентів технічних та гуманітарних факультетів університету» [2].

Основою діяльності факультету лінгвістики є поєднання вивчення іноземних мов із застосуванням відомостей із техніки та економіки. На факультеті навчаються майбутні висококваліфіковані професійні перекладачі науково-технічної та ділової літератури, які пізніше працюють у різноманітних галузях народного господарства та бізнесу України. ФЛ має сучасну матеріально-технічну базу (мультимедійні класи, аудіо- та відеотеки), що сприяє ефективній фаховій підготовці студентів. Також на факультеті постійно працюють іноземні викладачі та влаштовуються різноманітні заходи за участю носіїв іноземних мов.

Підготовка фахівців здійснюється на денній та заочній формах навчання на базі середньої, незакінченої вищої та вищої освіти за спеціальностями «бакалавр філології» та «спеціаліст-перекладач». Випускники факультету отримують додаткову кваліфікацію – викладач іноземних мов. Їхній майбутній діяльності передує асистентська педагогічна практика, під час якої п’ятикурсники самостійно проводять практичні заняття з іноземних мов на технічних факультетах. На міжуніверситетських студентських конференціях студенти-лінгвісти разом із політехніками апробують свої бакалаврські та дипломні наукові роботи [2].

Кафедра ділової іноземної мови та перекладу факультету інформатики та управління Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» створена у 2000 р., на ній проводиться підготовка фахівців за кваліфікацією «бакалавра» та «спеціаліста» з напряму «філологія». Випускники отримують диплом за спеціальністю «переклад» (англійська мова, друга іноземна мова – німецька), а студенти заочної форми (друга освіта) – за спеціалізацією «науково-технічний переклад».

Напрямки роботи кафедри: технічний переклад; економічний переклад; технічне письмо (technical writer – фахівець у галузі програмування, технічний переклад).

Об'єкти діяльності перекладача: перекладач науково-технічної літератури, письмовий та усний перекладач, перекладач-референт, перекладач-редактор, перекладач-секретар, перекладач-консультант, гід-перекладач та інші.

Типові місця працевлаштування випускників кафедри: бюро перекладу, міжнародний відділ державних та приватних компаній, спільне підприємство, туристичні фірми, рекламні агентства, засоби масової інформації та видавництва.

Кафедра зі своїх перших днів створення визначилася з напрямом спеціалізації: науково-технічний переклад і переклад у галузі економіки. Останнім часом кафедра співпрацює з компанією «Телесенс» у проекті «Силіконова долина» з метою створення нового напряму підготовки перекладачів – технічних письменників у галузі створення програмного забезпечення. Значним доробком кафедри є розвиток таких напрямів, як «переклад патентної документації», «переклад термінології ЗМІ», «створення словників».

Методика викладання постійно удосконалюється, зокрема й завдяки залученню викладачів – носіїв мови, наприклад: викладання перекладу юридичних документів доповнено роз'ясненням реалій юридичної системи США на спеціальному семінарі з юриспруденції, який проводив волонтер Корпусу Миру США [3].

Кафедра теорії та практики перекладу Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу була створена у 2004 р. на базі кафедри документознавства та інформаційної діяльності. Відповідно до наданої ліцензії кафедра проводить підготовку майбутніх фахівців за спеціальністю "переклад" та навчання студентів, які оволодівають знаннями двох іноземних мов на рівні фахової тематики (насамперед усного і письмового мовлення), перекладу спеціальної документації, супроводу ділових переговорів тощо.

Фахівець із перекладу може працювати: редактором перекладів; перекладачем-консультантом; гідом-перекладачем; керівником підрозділу міжнародних зв'язків у політичних, громадських організаціях, органах влади, на радіо й телебаченні; керівником інформаційних служб, діяльність яких має міжнародний характер; викладачем іноземних мов у закладах освіти.

Під час навчання за спеціальністю «переклад» студенти отримують знання з інформаційних технологій та оволодівають навичками застосування

прикладних комп'ютерних програм на таких курсах, як «Основи інформатики та прикладної лінгвістики», «Інформаційні технології» та «Автоматизовані системи перекладу». Майбутні фахівці набувають умінь користуватися у процесі перекладу електронними словниками; здійснювати швидкий комп'ютерний набір, обробку документів, їх верифікацію та коректуру перекладеного матеріалу; знаходити необхідну інформацію в мережі Інтернет шляхом використання автоматизованих інформаційно-пошукових та інформаційно-довідкових систем, забезпечувати стилістичну якість перекладених документів, створювати та вести персональні електронні словники, обмінюватися інформацією та захищати базу даних [4].

Кафедра англійської філології та перекладу Гуманітарного інституту Національного авіаційного університету (НАУ). Створення Інституту (2003 р.) у структурі Національного авіаційного університету та розгортання профільних кафедр гуманітарного спрямування пов'язане з невпинним зростанням запиту суспільства на фахівців гуманітарного профілю, підготовлених до професійної діяльності з урахуванням особливостей певних галузей із притаманною їм специфікою. Найяскравішим прикладом цього є авіаційна галузь, що відрізняється наявністю потенційних небезпек та високим рівнем складності авіаційної техніки й процесу її експлуатації. У сучасних умовах безпека авіації найбільшою мірою визначається саме фактором людини. Багатовимірність людського фактора обумовлюється актуальністю мовної, психологічної, соціологічної та документознавчої складових. Напрацювання авіаційної галузі щодо роботи з фактором людини є найкращими взірцями для багатьох інших галузей діяльності з особливими умовами праці та підвищеним рівнем відповідальності, що створює значний суспільний попит на фахівців-гуманітаріїв, підготовлених у Національному авіаційному університеті.

До складу інституту входить 13 кафедр (з яких 5 – випускових), лабораторії, комп'ютерні класи, лінгафонні кабінети, спортивний комплекс тощо [5].

Кафедра іноземних мов та технічного перекладу (ІМтаТП) гуманітарного факультету Львівського державного університету безпеки життєдіяльності створена у квітні 2008 р., а в квітні 2012 р. отримала дозвіл на прийом та підготовку бакалаврів за напрямом 6.020303 «філологія» кваліфікації «перекладач». Ліцензовано підготовку фахівців із перекладу технічної літератури з таких мов: англійська – українська, німецька – українська, французька – українська та польська – українська. Цього навчального року розпочалася підготовка майбутніх перекладачів з англійської та української мов [6].

У розпорядженні кафедри є сучасна лабораторія комбінованого навчання, вітчизняні та зарубіжні навчальні матеріали (посібники, методичні рекомендації, словники, дистанційні курси), діє щомісячний семінар «Теорія і практика військового і технічного перекладу», проводиться Міжнародна конференція "Лінгвістичні проблеми та інноваційні підходи до викладання чужоземних мов у вищих навчальних закладах", відбуваються засідання «Англійського клубу» (окремо для офіцерів і курсантів/студентів). Львівський

державний університет безпеки життєдіяльності увійшов у Європейську асоціацію споріднених нам університетів, тому офіцери і курсанти мають можливість стажуватися в європейських університетах та організаціях, брати участь у спільних навчаннях, проектах, тобто користуватися іноземними мовами на практиці. Під час засідань щотижневого семінару, який проводить для викладачів кафедри практичної психології та педагогіки нашого та інших університетів Львова психолог із США, викладачі і студенти кафедри ІМтаТП мають можливість тренувати вміння синхронного перекладу з англійської та української мов.

Перспективи працевлаштування: Державна служба України з надзвичайних ситуацій; головні обласні та районні управління Державної служби; приватні українські та міжнародні компанії й організації, відділи міжнародних зв'язків державних та приватних установ, науково-дослідні організації.

Висновки. Проведене дослідження дало можливість зробити висновок про те, що в нашій країні створена достатня кількість кафедр теорії і практики перекладу, надано відповідні умови для підготовки перекладачів науково-технічної літератури на денній і заочній (у деяких ВНЗ) формах навчання на базі середньої, незакінченої вищої та вищої освіти за напрямом підготовки «бакалавр філології», спеціальністю «спеціаліст-перекладач» та спеціалізацією «науково-технічний переклад».

Вважаємо, що сьогодні більше уваги слід приділяти якості підготовки перекладачів та фахівців для роботи в різних галузях науки і техніки, на яких повинно бути державне замовлення відповідним міністерством або відомством. Також потрібно організувати центри перепідготовки перекладачів галузевої науково-технічної літератури.

Важливими подіями в житті перекладачів є участь у спеціалізованих конференціях, семінарах із науково-технічного перекладу, що організовані кафедрою англійської філології і перекладу НАУ та кафедрою іноземних мов і технічного перекладу ЛДУ БЖД.

З метою покращення якості підготовки перекладачів технічної і військової літератури потрібно створити міжуніверситетську базу даних про перекладені патенти, статті, матеріали конференцій в Україні, а також базу записів синхронних перекладів, наприклад, міжнародних наукових конференцій, які проводяться в Україні та за кордоном.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Шуневич Б. Центри підготовки перекладачів технічної і військової літератури в Україні / Б. Шуневич // Фаховий та художній переклад: теорія, методологія, практика : матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 6-7 квітня 2012 р.). – К. : НАУ, 2012. – С. 45-49.

2. Факультет лінгвістики Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут" [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://fl.kpi.ua, 2013. – Заголовок з екрана.

3. Кафедра англійської філології і перекладу факультету інформатики та управління Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.kpi.kharkov.ua/ua/home/department/?id=18, 2013. – Заголовок з екрана.

4. Кафедра теорії та практики Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.nung.edu.ua, – 2013. – Заголовок з екрана.

5. Кафедра англійської філології і перекладу гуманітарного інституту Національного авіаційного університету [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://gmi.nau.edu.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=3&Itemid, – 2013. – Заголовок з екрана.

6. Кафедра іноземних мов та технічного перекладу Львівського державного університету безпеки життєдіяльності [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ubgd.lviv.ua/index.php?id=77, – 2013. – Заголовок з екрана.

Дата надходження до редакції: 20. 09. 2013 р.